

Förskolan m.m.

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande ett fyrtiotal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden om bl.a. ökad kvalitet i förskolan, sänkta avgiftsnivåer, vårdnadsbidragets effekter, undervisning i särskilda ämnen, barnomsorg på obekvämt arbetstid, fortbildning för personalen i förskolan samt arbetsmiljölagens tillämpning för barn och elever i förskola och på fritidshem.

Utskottet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur arbetsmiljön för barn och elever i förskolor och på fritidshem ska förbättras. Utskottet bifaller ett motionsyrkande med denna innebörd och avslår övriga motionsyrkanden. I betänkandet finns reservationer från Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet samt ett särskilt yttrande från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	5
Förskolans syfte och uppdrag	5
Erbjudande av förskola	8
Arbetsmiljö för barn och elever i förskola och på fritidshem	11
Personalen i förskolan	13
Reservationer	16
1. Ökad kvalitet i förskolan, punkt 1 (S)	16
2. Förskolan som en del i ett livslångt lärande, punkt 2 (S, SD)	17
3. Vårnadsbidrag mm., punkt 3 (S, V)	17
4. Språkutveckling i förskolan, punkt 4 (S)	19
5. Språkutveckling i förskolan, punkt 4 (MP, V)	19
6. Barnomsorg på obekvämt arbetstid, punkt 6 (S)	20
7. Barnomsorg på obekvämt arbetstid, punkt 6 (MP, V)	21
8. Översyn av arbetsmiljölagen, punkt 8 (MP)	22
9. Fortbildning för lärare, punkt 9 (S)	23
Särskilt yttrande	25
Utökad rätt till förskola, punkt 5 (S, MP, V)	25
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	26
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	26

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Ökad kvalitet i förskolan**

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Ub212, 2010/11:Ub393 och 2010/11:Ub481 yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (S)

2. **Förskolan som en del i ett livslångt lärande**

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub481 yrkande 3.

Reservation 2 (S, SD)

3. **Vårdnadsbidrag mm.**

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Ub213, 2010/11:Ub233 och 2010/11:Ub481 yrkande 5.

Reservation 3 (S, V)

4. **Språkutveckling i förskolan**

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:So543 yrkande 20, 2010/11:Ub211, 2010/11:Ub394 och 2010/11:Ub432.

Reservation 4 (S)

Reservation 5 (MP, V)

5. **Utökad rätt till förskola**

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Ub253, 2010/11:Ub358 och 2010/11:Ub467 yrkandena 2 och 3.

6. **Barnomsorg på obekväm arbetstid**

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:So543 yrkande 25, 2010/11:Ub218, 2010/11:Ub219, 2010/11:Ub256, 2010/11:Ub260, 2010/11:Ub333, 2010/11:Ub366, 2010/11:Ub368, 2010/11:Ub392, 2010/11:Ub405, 2010/11:Ub406, 2010/11:Ub411, 2010/11:Ub458, 2010/11:Ub467 yrkande 1 och 2010/11:Ub489.

Reservation 6 (S)

Reservation 7 (MP, V)

7. **Förbättrad arbetsmiljö för barn och elever i förskola och på fritidshem**

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur arbetsmiljön för barn och elever i förskolor och på fritidshem ska förbättras. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub285 yrkande 1.

8. Översyn av arbetsmiljölagen

Riksdagen avslår motion 2010/11:So543 yrkande 19.

Reservation 8 (MP)

9. Fortbildning för lärare

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Ub220, 2010/11:Ub346 yrkandena 1–3, 2010/11:Ub450 och 2010/11:Ub481 yrkande 4.

Reservation 9 (S)

10. Andra personalfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Ub234 och 2010/11:Ub286.

Stockholm den 3 februari 2011

På utbildningsutskottets vägnar

Margareta Pålsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Margareta Pålsson (M), Mikael Damberg (S), Betty Malmberg (M), Thomas Strand (S), Jan Ericson (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Tina Acketoft (FP), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Gunilla Svantorp (S), Nina Lundström (FP), Richard Jomshof (SD), Rossana Dinamarca (V), Camilla Waltersson Grönvall (M), Björn von Sydow (S), Peter Rådberg (MP) och Annika Eclund (KD).

Utskottets överväganden

Förskolans syfte och uppdrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ökad kvalitet i förskolan, om vårdnadsbidragets effekter på kvaliteten i förskolan samt om modersmål och andra ämnen i förskolan.

Jämför reservationerna 1 (S), 2 (S, SD), 3 (S, V), 4 (S) och 5 (MP, V).

Motioner

Socialdemokraterna understryker i motion 2010/11:Ub481 yrkande 2 alla förskolors skyldighet att följa förskolans läroplan. Detta ska gälla alla förskolor, såväl dem med kommunal som dem med enskild huvudman. I motionen konstateras att den värdegrund som förskolan ska vila på handlar om alla människors lika värde oavsett ursprung, bakgrund och kön. Jämställdhet mellan könen och solidaritet med utsatta och svaga ska prägla förskolans värderingar. Diskriminering och kränkande behandling får inte förekomma. Förskolans läroplan grundlägger dessa värden.

I samma motionsyrkande 1 anför Socialdemokraterna att förskolans centrala roll kräver ett ständigt pågående kvalitets- och utvecklingsarbete. Därför måste ett långsiktigt kvalitetsprogram för förskolan upprättas. Detta bör bygga på fem punkter, nämligen mer personal, satsning på personalens pedagogiska kompetens, förstärkt kunskapsuppdrag, kvalitetssäkring av verksamheten samt en utökad rätt till förskola. Ett liknande resonemang framhålls i motion 2010/11:Ub393 (S). I motion 2010/11:Ub212 anför att viktiga kvalitetsfaktorer i förskolan är personaltäthet och storleken på barngrupper.

Socialdemokraterna understryker i motion 2010/11:Ub481 yrkande 3 vikten av att värna den svenska förskolan som en start på och en del i ett livslångt lärande. I motionen betonas vikten av att förskolan på sikt blir avgiftsfri. Först då, menar Socialdemokraterna, är den att betrakta som en del i utbildningssystemet som sträcker sig från förskola till gymnasium och vidare till högskola och vuxenutbildning.

Socialdemokraterna anför vidare i motion 2010/11:Ub481 yrkande 5 om barnomsorgspengens och vårdnadsbidragets negativa effekter på kvaliteten i förskolan att dessa kan försvåra integrationen och senarelägga en regelbunden kontakt med svenska språket för barn med ett annat modersmål. I motionen framhålls att såväl nationell som internationell forskning slår fast ett positivt samband mellan förskola av god kvalitet och senare skolprestationer.

I motion 2010/11:Ub233 (S) föreslår motionären att vårdnadsbidraget avskaffas och att motsvarande resurser förs över till förskolan. I motionen anförs vidare att vårdnadsbidraget urholkar resurserna till förskolan och därmed dess möjlighet att bibehålla och utveckla det pedagogiska innehållet.

I motion 2010/11:Ub213 (S) konstateras att det inte är tillåtet med diskriminering av funktionshindrade barn och barn med särskilda behov i förskolan. Motionären menar att en barnomsorgspeng som är lika för alla leder till att privata förskolor väljer barn som innebär så små kostnader för dem som möjligt, vilket i sin tur skulle innebära att funktionshindrade barn och barn med särskilda behov får stå tillbaka i kön.

I motion 2010/11:So543 yrkande 20 begär Miljöpartiet att regeringen återkommer med ett lagförslag som stärker barns rätt till modersmålsundervisning i förskolan. I motionen anförs att den formulering om modersmål som finns i skollagen inte räcker för att barn ska få den hjälp de borde få. Därför borde rätten till modersmålsstöd regleras i skollagen.

I motion 2010/11:Ub432 (M) anförs att undervisning i engelska bör införas i förskolan. I motionen framhålls bl.a. att en tidigare engelskundervisning stärker elevens kunskaper i muntlig och skriftlig engelska samtidigt som analysförmågan förbättras. Även i motion 2010/11:Ub211 (C) anförs samma begäran, nämligen att barn bör börja med engelska redan i förskolan. Enligt motionären skulle bl.a. inläringen under resten av skoltiden bli enklare samtidigt som den kan fördjupas.

I motion 2010/11:Ub394 (S) understryks vikten av läsförämjande insatser i förskolan i bl.a. bibliotekens regi eller i projektform för att locka barnens språkutveckling via böcker. I motionen anförs också att det är viktigt att barn tidigt får ta del av böcker för att varje barn ska kunna tillägna sig ett rikt språk.

Utskottets ställningstagande

Från att ha varit en del av familjepolitiken ingår förskolan sedan slutet av 1990-talet som det första steget i ett sammanhållet utbildningssystem. Genom införandet av en läroplan för förskolan (Lpfö 98) har förskolans pedagogiska uppdrag förtydligats och verksamheten fått mer preciserade nationella mål. Genom propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och kvalitet (Prop. 2009/10:165, bet. 2009/10:UbU21, rskr. 2009/10:370) har förskolan integrerats i skollagen och bildar nu en egen skolform inom utbildningsväsendet med samma övergripande mål som andra skolformer. Förskolan utgör nu det första steget i utbildningssystemet.

Avsikten har dock inte varit att förändra förskolans uppdrag som det uttrycks i förskolans läroplan (Lpfö 98). I den reviderade läroplanen för förskolan från 2010 som börjar gälla fr.o.m. 1 juli 2011 står det att förskolan ska erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. Förskolan ska vara ett stöd för familjerna i

deras ansvar för barnens fostran, utveckling och växande. Förskolans uppgift innebär att i samarbete med föräldrarna verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar.

Riksdagen beslutade i april 2009 att införa allmän förskola även för treåringar fr.o.m. den 1 juli 2010 (prop. 2008/09:115, bet. 2008/09:UbU11, rskr. 2008/09:220). Det innebär att alla barn ska erbjudas minst 525 avgiftsfria timmar om året i förskola fr.o.m. höstterminen det år de fyller tre år. Grundtanken var att fler barn än tidigare skulle få tillgång till pedagogisk verksamhet. Ingen familj ska behöva avstå från att låta sitt barn delta i förskolans verksamhet för att det saknas pengar.

Beslutet innebär också att kommunen ska informera barns vårdnadshavare även om andra verksamheter än förskola. Om barnets vårdnadshavare önskar pedagogisk omsorg i form av t.ex. familjedaghem, flerfamiljslösningar eller andra pedagogiska verksamhetsformer i stället för förskola för sina barn bör kommunen sträva efter att tillgodose detta önskemål.

Utskottet anser att motionsyrkanden med innebörden att värna förskolan som en start på och en del i ett livslångt lärande samt skyldighet för alla förskolor att följa förskolans läroplan är tillgodosedda bl.a. genom riksdagens beslut om en ny skollag under föregående mandatperiod och avstyrker därför bifall till dessa motionsyrkanden.

Enligt 8 kap. 10 § skollagen (2010:800) ska förskolan medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Paragrafen är ny för förskolan och motsvarar det som anges i läroplanen för förskolan (Lpfö 98). De övergripande bestämmelserna om modersmål har alltså flyttats från förordning till lag.

Utskottet instämmer i att goda kunskaper i engelska är viktiga för svenska elever i högre åldrar. För att kunna tillgodogöra sig ett främmande språk är dock goda kunskaper i svenska, eller annat modersmål, betydelsefulla. I den nya reviderade läroplanen för förskolan (Lpfö 98) står det bl.a. att förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnens nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål. Förskolan ska också sträva efter att varje barn utvecklar ett nyanserat talspråk och ordförråd och nyanserade begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra. Utskottet erinrar också om det statsbidrag som infördes den 1 oktober 2008 i syfte att stärka basfärdigheterna läsning, skrivning och räkning, där elever i årskurs 1–3 är en prioriterad grupp och där fokus ska ligga på tidiga insatser. Grunderna för

dessa färdigheter läggs redan i förskoleåldern. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom ett tillkännagivande om införande av undervisning av engelska i förskolan.

Utskottet avstyrker motionsyrkandena 2010/11:Ub211, 2010/11:Ub212, 2010/11:Ub213, 2010/11:Ub233, 2010/11:Ub393, 2010/11:Ub394 , 2010/11:Ub432, 2010/11:Ub481 yrkandena 2 och 5 samt 2010/11:So543 yrkande 20.

Erbjudande av förskola

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om barnomsorgsgaranti, alla barns rätt till heltid i förskolan samt rätt till barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Jämför reservationerna 6 (S) och 7 (MP, V) samt särskilt yttrande (S, MP, V).

Motionerna

I motion 2010/11:Ub253 (KD) anförs att man bör se över möjligheten att införa en barnomsorgsgaranti som ska gälla inom tre månader med en sanktionsmöjlighet om garantin inte uppfylls. Regeringen bör, menar motionären, skyndsamt se över möjligheten att ekonomisk ersättning lämnas till den som ansökt om platsen i de fall som kommunen inte kan erbjuda en barnomsorgsplats inom tre månader.

I motion 2010/11:Ub467 (S) yrkande 2 anförs att alla barn ska ha rätt till heltid i förskolan oavsett föräldrarnas sysselsättning. Motionärerna anför att tiden som barn till arbetslösa och föräldralediga har rätt till i veckan bör utökas till 30 timmar.

I ett flertal motioner begärs en rätt till barnomsorg på obekvämt arbetstid.

I motion 2010/11:Ub218 (S) anförs att det är angeläget att kommunerna har möjlighet att erbjuda barnomsorg på kvällar, nätter och helger. I motionen anförs att det måste vara en del av arbetslinjen att erbjuda barnomsorg under obekvämt arbetstid.

I motion 2010/11:Ub219 (S) framförs samma begäran. I motionen framhålls att barnomsorg måste organiseras på ett sådant sätt att yrkesarbete möjliggörs för både ensamstående föräldrar och sammanboende. Samma begäran med en liknande argumentation återfinns i motionerna 2010/11:Ub256 (S), 2010/11:Ub260 (S), 2010/11:Ub333 (S), 2010/11:Ub366 (S), 2010/11:Ub368 (S), 2010/11:Ub392 (S), 2010/11:Ub405 (S), 2010/11:Ub406 (S), 2010/11:Ub411 (S), 2010/11:Ub458 (S), samt i motion 2010/11:Ub467 (S).

I motion 2010/11:So543 yrkande 25 begär Miljöpartiet att regeringen lägger fram ett förslag till ändring av skollagen med en sådan innebörd. Miljöpartiet anser att kommunerna ska vara skyldiga att erbjuda nattom-

sorg och omsorg på helgerna. Även i motion 2010/11:Ub489 begär Miljöpartiet ett tillkännagivande om att införa rätt till barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Utskottets ställningstagande

Förskolan bildar nu en egen skolform inom utbildningsväsendet och har samma övergripande mål som andra skolformer. Därmed får de olika skolformerna inom skolväsendet ett enhetligt och tydligt regelverk. Förskolan utgör det första steget i utbildningssystemet. Förskolans uppdrag innebär dock även fortsättningsvis att ge barn såväl en god omsorg som pedagogisk verksamhet och bidra till goda uppväxtvillkor.

I propositionen till ny skollag underströks att förskolan är till för barnets egen skull och har betydelse för barnets allsidiga utveckling. Tillsammans med föräldrarnas insatser för barnets utveckling och fostran bidrar förskolan till att lägga grunden för ett livslångt lärande samtidigt som det skapas en möjlighet för föräldrar att förena föräldraskap och förvärvsarbete.

Förskola behöver inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger. I propositionen till ny skollag föreslogs i stället särskilda bestämmelser om omsorg under kvällar, nätter och helger för de föräldrar vars arbetstider är förlagda till sådana tider och som inte själva kan ordna omsorg för sina barn.

I proposition 2008/09:115 *Barnomsorgsavgift och allmän förskola även för treåringar* som behandlades av utskottet under förra mandatperioden föreslogs att en kommun ska ha möjlighet att lämna bidrag till enskilda verksamheter som erbjuder förskoleverksamhet under föräldrars s.k. obekväma arbetstid, såsom kvällar, nätter och helger. I propositionen understryks dock att verksamheten måste uppfylla de kvalitetskrav, bl.a. på pedagogisk verksamhet, som ställs i 2 a kap. 3 § skollagen (prop. 2008/09:115 s. 33). Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2008/09:UbU:11, rskr. 2008/09:220). Genom förslaget om barnomsorgsavgift skulle kommuners möjligheter att tillmötesgå behov av omsorg under kvällar, nätter och helger öka och familjers olika behov av förskoleverksamhet lättare kunna tillgodoses.

Regeringen anförde följande i propositionen till den nya skollagen (prop. 2009/10:165 s. 532):

Det finns behov av att förtydliga regelverket kring omsorg under kvällar, nätter och helger. Regeringen föreslår därför att en bestämmelse införs med den innebörden att kommunerna under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds ska sträva efter att tillhandahålla omsorg för barn vars föräldrar har förvärvsarbete på s.k. obekvämt arbetstid. Utgångspunkten bör vara att omsorg ska erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller familjens situation i övrigt, om föräldrarna inte själva kan ordna omsorgen. Som exempel på vad som kan utgöra familjens situation i övrigt kan nämnas ensamstående föräldrar samt barn med förälder som fullgör värn-

pliktstjänstgöring, är intagen på behandlingshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande. Sådan omsorg bör erbjudas från och med ett års ålder till och med vårterminen det år barnet fyller 13 år.

Att sträva efter innebär enligt regeringens förslag att en kommun inte utan vidare kan avstå från att tillhandahålla sådan omsorg. Ambitionen måste vara att tillhandahålla omsorg även under s.k. obekväma arbetstid åt familjer som har behov av det. Om kommunen vid en viss tidpunkt inte har någon efterfrågan måste kommunen ändå planera för att tillhandahålla omsorg, när situationen förändras. Detta innebär att det inte bör vara möjligt för en kommun att generellt avskaffa tillgången till kommunalt finansierad omsorg för barn till föräldrar som förvärvsarbetar under s.k. obekväma tider. Å andra sidan innebär det ingen rättighet att i enskilda fall få omsorg under obekväma arbetstid. Föräldrars ansvar för att hitta lösningar på barnets behov av omsorg kvarstår.

Kommunen bör, för varje ansökan om plats, göra en individuell bedömning utifrån de lokala förutsättningarna och besluta om plats därefter. I bedömningen bör även ingå föräldrarnas reella möjligheter att ordna omsorg för sina barn själva. Ansvarig nämnd och förvaltning för förskola, pedagogisk omsorg och fritidshem bör svara för behovsprövningen. Omsorg för barn under s.k. obekväma arbetstider ska inte betraktas som en skolform, till skillnad mot förskolan, och inte heller åläggas de krav som ställs på en sådan verksamhet. Det är viktigt att bygga vidare på de kunskaper och goda erfarenheter som redan finns av denna verksamhet.

Omsorgen ska som i dag kunna erbjudas i olika former som natt-öppna förskolor, familjedaghem eller barnvårdare i det egna hemmet. Naturligtvis kan även omsorg under s.k. obekväma arbetstid anordnas i flerfamiljslösningar och andra verksamheter. Det ska vara upp till kommunen att besluta i vilka former verksamheten ska bedrivas samt tidpunkten för när kvällsomsorgen tar vid efter dagtid. Syftet med förslaget är att i lagstiftningen förtydliga gällande rättsläge. Förslaget innebär därför inte några ökade ekonomiska krav på kommunerna.

Utskottet delar regeringens bedömningar. Utskottet delar också regeringens uppfattning att barnomsorg under s.k. obekväma arbetstider inte ska betraktas som en skolform, till skillnad från förskolan. Svensk förskola är unik i sin form som ett första steg i ett livslångt lärande. Det är uppenbart att krav på pedagogiskt innehåll inte kan ställas på verksamhet som är förlagd till kvällar och nätter. Utskottet menar dock att det är angeläget att det i ett modernt samhälle går att kombinera föräldraskap och förvärvsarbete. Utskottet underströk i sitt betänkande till ny skollag (2009/10:UbU21) att det är viktigt att barn och föräldrar erbjuds barnomsorg i den omfattning som de har behov av. Införandet av en barnomsorgspong innebär att föräldrar ges möjlighet att välja ett barnomsorgsalternativ på de tider som behövs utifrån föräldrarnas arbetstider. Utskottet betonade dock att barnomsorg på obekväma arbetstid faller under kommunens ansvar. Utskottet har ingen annan uppfattning nu.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2010/11:Ub218, 2010/11:Ub219, 2010/11:Ub253, 2010/11:Ub467, 2010/11:Ub256, 2010/11:Ub260, 2010/11:Ub333, 2010/11:Ub366, 2010/11:Ub368, 2010/11:Ub392, 2010/11:Ub405, 2010/11:Ub406, 2010/11:Ub411, 2010/11:Ub458, 2010/11:Ub467, 2010/11:Ub489, 2010/11:So543 yrkande 25.

Arbetsmiljö för barn och elever i förskola och på fritidshem

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur arbetsmiljön för barn och elever i förskolor och på fritidshem ska förbättras. Riksdagen bifaller ett motionsyrkande med denna innebörd och avslår ett motionsyrkande om en översyn av arbetsmiljölagen.

Jämför reservation 8 (MP).

Bakgrund

Utskottet anser att regeringen bör återkomma med förslag om hur arbetsmiljön för barn och elever i förskolor och på fritidshem ska förbättras.

Den 1 juli 1978 ersatte arbetsmiljölagen arbetarskyddslagen. I och med tillkomsten av arbetsmiljölagen utvidgades lagens tillämpningsområde bl.a. på så sätt att lagen även skulle gälla för den som genomgår utbildning, dock inte en elev i lägre årskurs än årskurs 7 i grundskolan eller motsvarande. År 1990 utvidgades lagens tillämpningsområde på utbildningsområdet till att gälla även för elever på grundskolans låg- och mellanstadium. I motiveringen framhölls bl.a. att den nya läroplanen för grundskolan gjorde det möjligt att ha praktisk yrkeslivsorientering även på låg- och mellanstadierna. Särskilt med tanke på att skadorna på mellanstadiet enligt gjorda undersökningar var fler än på högstadiet ansågs det rimligt att man vid genomgång av lokal, belysning mm. skulle ha stöd av arbetsmiljölagen även när det gällde de yngre eleverna.

När förskoleklassen infördes som egen skolform den 1 januari 1998 uttalades i förarbetena (prop. 1997/98:6) att eleverna inom förskoleklassen får anses genomgå utbildning och därför torde omfattas av arbetsmiljölagen.

Skollagskommittén föreslog i sitt betänkande (SOU 2002:121) ett utvidgat utbildningsbegrepp, som även innefattade förskolan och skolbarnsomsorgen. I juni 2004 beslutade den dåvarande regeringen att tillsätta en särskild utredare (dir. 2004:91) med uppdrag att bl.a. utreda frågan om tillämpningsområdet för arbetsmiljölagen skulle utvidgas till att också omfatta barn i förskola och på fritidshem. Uppdraget redovisades 2006 i delbetänkandet *Bättre arbetsmiljöregler I – Samverkan, utbildning, avtal m.m.* (SOU 2006:44).

Utredningen avstod från att föreslå att även förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg skulle falla inom ramen för arbetsmiljölagens tillämpning. Vid bedömningen tog man särskilt fasta på den grundläggande invändningen att arbetsmiljölagen bygger på det arbetsrättsliga systemet och är utformad med tanke på förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstigare.

Utredningen betonade i stället ett förstärkt ansvar för huvudmannen för barnens hälsa och säkerhet när de vistas i förskola och på fritidshem och en tillsyn av verksamheten i detta avseende.

Riksdagen behandlade under förra mandatperioden regeringens proposition 2008/09:138 *Elevers och studerandes medverkan i arbetsmiljöarbetet, m.m.* Ett av förslagen i propositionen innebar en förstärkning och ett förtydligande av elevers och studerandes rätt till deltagande i arbetsmiljöarbetet. Även yngre elever (i grundskola) och elever i särskola och vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) fick rätt att delta i arbetsmiljöarbetet efter ålder, mognad och förutsättningar i övrigt. Elever och studerande företräds av elevskyddsombud eller studerandeskyddsombud. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2010. Inga motioner väcktes med anledning av propositionen.

I den nya skollagen finns bestämmelser om arbetsmiljö i 5 kap. 3 och 4 §§. Dessa paragrafer saknar motsvarighet i 1985 års skollag. I 3 § föreskrivs att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. I 4 § finns en uttrycklig hänvisning till arbetsmiljölagens bestämmelser om kraven på en god arbetsmiljö. Bestämmelserna gäller, enligt 2 §, alla skolformer utom förskolan. För förskolan gäller enligt 8 kap. 8 § att huvudmannen för verksamheten ska se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö.

Motionerna

Vänsterpartiet begär i motion 2010/11:Ub285 yrkande 1 att regeringen återkommer med förslag om hur arbetsmiljön ska förbättras för barn i förskolor och på fritidshem. Miljöpartiet begär i motion 2010/11:So543 yrkande 19 ett tillkännagivande om att arbetsmiljölagen även ska omfatta barnen i förskolor och på fritidshem på samma sätt som den i dag omfattar barnen i skolan samt att det behövs en översyn så att den även omfattar ett elevperspektiv.

Utskottets ställningstagande

Arbetsmiljölagen gäller i dag elever i grund- och gymnasieskolor (inklusive förskoleklassen, sameskolan, specialskolan, särskolan och gymnasiesärskolan). Frågan om arbetsmiljölagen även ska omfatta förskolan och fritidshemmen har diskuterats och utretts flera gånger, senast i betänkandet *Bättre arbetsmiljöregler I – Samverkan, utbildning, avtal m.m.* (SOU 2006:44). Utredningens slutsats var att det behövs förbättringar av såväl den fysiska som den psykosociala arbetsmiljön i förskolor och på fritidshem, men att det skulle kunna ske inom ramen för befintliga institutioner och strukturer, bl.a. genom en förstärkt skollagstiftning och bättre samarbete mellan myndigheter. I direktiven till utredningen ingick emellertid endast att ta ställning till om just arbetsmiljölagen skulle föreslås gälla i förskolor och på fritidshem. Därför lämnade utredaren inga konkreta för-

slag till förändring av övrig lagstiftning eller myndigheters regleringsbrev. Någon sådan avgörande förbättring med avseende på arbetsmiljön i förskolor och på fritidshem, vare sig av lagstiftning eller av myndigheternas uppgifter och skyldigheter, har ännu inte genomförts trots att en ny skollag snart träder i kraft. Utskottet anser att regeringen därför bör återkomma med förslag om hur arbetsmiljön för barn och elever i förskolor och på fritidshem ska förbättras.

Utskottet tillstyrker därmed motion 2010/11:Ub285 yrkande 1 i denna del och avstyrker motion 2010/11:So543 yrkande 19 i denna del.

Personalen i förskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vidareutbildning för förskolans personal samt ändring av lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

Jämför reservation 9 (S).

Motionerna

Socialdemokraterna framhåller i motion 2010/11:Ub481 yrkande 4 vikten av att utveckla både det pedagogiska ledarskapet i förskolan och personalens kompetens. Socialdemokraterna anser att även förskolecheferna borde omfattas av den obligatoriska rektorsutbildningen som införts på skolans område. Socialdemokraterna anser också att det är självklart att såväl förskollärare som barnskötare omfattas av en långsiktig satsning på kompetensutveckling. Därför bör man, menar Socialdemokraterna, se över om de statliga insatserna för fortbildning, ämnesfördjupning, validering och utbildning för behörighet är väl utformade för både förskollärare och barnskötare.

Vikten av att arbetsgivare tar till vara olika yrkesgrupper inom förskolan och deras kompetens samt ger möjlighet till kontinuerlig fortbildning understryks i motion 2010/11:Ub220 (S). I motion 2010/11:Ub450 (M) begärs ett tillkännagivande med innebörden att alla förskollärare bör beredas utbildning i pedagogik riktad mot barn med adhd-liknande beteende samt dyslexi. I motion 2010/11:Ub346 (S) yrkande 2 om situationen för apatiska barn framhålls behovet av att utbilda lekpedagoger i förskola och skola för att hjälpa krigstraumatiserade yngre barn att hantera svåra upplevelser. I samma motions yrkande 3 anförs behovet av att låta barn dela sina upplevelser på sin utvecklingsnivå med en utomstående vuxen, helst en lekpedagog. I motionens yrkande 1 föreslås att föräldrar till dessa barn ska ges möjlighet till stödsamtal för att de ska orka vara föräldrar.

I motion 2010/11:Ub286 (M) föreslås en översyn av möjligheten att även låta personer som bytt vistelseland lämna utdrag ur belastningsregistret från det tidigare landet vid anställning inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Motionären understryker att en förändring som gör det tvingande för personer som söker anställning inom förskolan att lämna utdrag ur belastningsregistret i det land hon eller han senast hade sin huvudsakliga hemvist skulle öka skyddet för barn inom förskolan.

I motion 2010/11:Ub234 (S) framhålls behovet av tydligare riktlinjer för hur förskolan ska hantera barn som behöver medicin dagligen eller vid akuta besvär. I motionen framhålls vidare att det krävs utbildningsinsatser för all personal inom förskolan vad gäller medicinering av barn inom förskolan.

Utskottets ställningstagande

Genom en särskild fortbildningssatsning – förskolelyftet – har förskollärare och barnskötare samt personal med pedagogiskt ledningsansvar i förskolan givits möjlighet att förstärka sin kompetens. Fortbildningen ska framför allt inriktas på de delar som ska förtydligas i läroplanen.

Under 2009 inleddes en särskild fortbildningssatsning, det s.k. förskolelyftet, med syfte att ge förskollärare och barnskötare möjlighet att förstärka sin kompetens. Fortbildningen ska inriktas på barns språkliga och matematiska utveckling, utifrån det enskilda barnets förutsättningar och behov. Personer med pedagogiskt ledningsansvar ska också ges möjlighet att få fortbildning för att få fördjupade kunskaper inom dessa områden samt om uppföljning och utvärdering av förskolans verksamhet. Skolverket har regeringens uppdrag att ansvara för insatsen som beräknas pågå t.o.m. 2011.

Vid införandet av lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg diskuterades integritetsaspekterna i förarbetena (prop. 1999/2000:123 *Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg*). Ordningen att den arbetssökande själv inhämtar registerutdrag valdes bl.a. med motiveringen att integritetskränkningen blir minst då den arbetssökande själv har kontroll över vilka uppgifter som lämnas ut till den presumtiva arbetsgivaren. Genom proposition 2007/08:28 *Utvidgad registerkontroll inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg* utvidgades lagen till att gälla ytterligare några personalkategorier som arbetar eller praktiserar inom förskoleverksamhet, skola eller skolbarnsomsorg (bet. 2007/08:UbU4).

Detta gäller mycket allvarliga brott. I förarbetena skriver man att registerutdragen bör innehålla uppgifter om alla sexualbrott enligt 6 kap. brottsbalken (BrB) och andra brott som innefattar allvarliga kränkningar av andra människor, såsom mord, dråp, grov misshandel, människorov, grovt rån och barnpornografi. Uppgifter i belastningsregistret gallras i regel efter tio år (efter frigivning eller utskrivning, vid böter fem år efter domen eller beslutet) om inte ytterligare brott har begåtts under tiden.

Utskottet har tidigare uttalat följande (2007/08:UbU4):

Vad gäller frågan om personer som nyligen flyttat till Sverige är det givetvis önskvärt att också dessa kunde omfattas av samma regler om registerkontroll som personer som tidigare varit anställda i Sverige. Detta skulle ytterligare öka barns skydd mot att utsättas för övergrepp eller kränkningar från personer som arbetar inom berörda verksamheter. Möjligheterna att erhålla registerutdrag varierar emellertid mellan olika länder. Ett registerutdrag måste också kunna erhållas utan dröjsmål för att anställningsförfarandet ska kunna fullföljas. Det är därför praktiskt omöjligt att i lag uppställa krav på utrikes registerutdrag för personer som nyligen flyttat till Sverige.

Utskottet har ingen annan uppfattning än den utskottet tidigare gett uttryck för.

Medicinering av barn faller i allmänhet under begreppet egenvård, och ansvaret för att utföra denna ligger primärt på barnets vårdnadshavare. För barn med skolplikt ansvarar skolan för tillsynen när barnet vistas i skolan. Om ett barn är i behov av egenvård under skoldagen och inte själv kan utföra den uppgiften, åligger det skolan att den utförs på ett betryggande sätt. För barn i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg samt elever i förskoleklassen gäller samma ansvarsförhållanden som för elever i grundskolan. Det är kommunens ansvar att se till att egenvård genomförs under betryggande former. I verksamheten bör det därför finnas rutiner för detta. Utskottet har vid tidigare behandling av frågan (2008/09:UbU7) understrukt att det utgår från att man samarbetar med föräldrarna. Utskottet har ingen annan uppfattning nu.

Utskottet avstyrker därmed motionerna 2010/11:Ub220, 2010/11:Ub234, 2010/11:Ub286, 2010/11:Ub346 yrkande 2, 2010/11:Ub450 och 2010/11:Ub481 yrkande 4.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Ökad kvalitet i förskolan, punkt 1 (S)**

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Björn von Sydow (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub481 yrkande 1 och avslår motionerna 2010/11:Ub212, 2010/11:Ub393 och 2010/11:Ub481 yrkande 2.

Ställningstagande

Förskolans centrala roll kräver ett ständigt pågående kvalitets- och utvecklingsarbete – detta för att kunna erbjuda barn och föräldrar en mycket bra och trygg verksamhet. Därför måste ett långsiktigt kvalitetsprogram för förskolan upprättas. Det bör bygga på följande fem punkter:

- Mer personal. Personaltätheten ska stärkas. Vårt mål är att det går maximalt fem barn på varje anställd i förskolan. Den borgerliga regeringen avbröt 2007 den framgångsrika satsningen på mer personal i förskolan. Det har resulterat i att antalet barn per anställd ökat, från 5,1 barn per anställd 2006 till 5,3 barn 2009, och barngruppernas storlek har ökat. När det finns mindre tid för varje barn sjunker kvaliteten.
- Satsa på personalens pedagogiska kompetens. Personalen inom förskolan ska långsiktigt omfattas av en pedagogisk satsning som riktar sig till såväl förskollärare som barnskötare. Detta är en mycket viktig del i förskolans kvalitetsarbete.
- Stärka förskolans kunskapsuppdrag. Förskolan och grundskolan är delar av en gemensam skola där olika yrkesgrupper samverkar med varandra. Förskolans kunskapsuppdrag, där barns språkutveckling är ett prioriterat område, ska stärkas. Det ska finnas möjlighet att pröva på främmande språk redan i förskolan.

- Kvalitetssäkra all förskoleverksamhet. All förskoleverksamhet oavsett form och huvudman måste följa läroplanen och ha utbildad personal. Samma kriterier för service, tillgänglighet, föräldrainflytande och kompetensutveckling ska gälla oavsett huvudman.
- Utöka rätten till förskola. Möjligheterna till barnomsorg på kvällar, nätter och helger måste öka. Det är ett absolut krav med tanke på alla yrkesarbetande föräldrar som arbetar obekväma tider.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

2. Förskolan som en del i ett livslångt lärande, punkt 2 (S, SD)

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Richard Jomshof (SD) och Björn von Sydow (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub481 yrkande 3.

Ställningstagande

Vår syn är att förskolan är det första steget i det livslånga lärandet, och vår långsiktiga strävan är därför att den ska vara avgiftsfri. Först då är den att betrakta som en del i utbildningssystemet som sträcker sig från förskola till gymnasium och vidare till högskola och vuxenutbildning.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

3. Vårnadsbidrag mm., punkt 3 (S, V)

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Rossana Dinamarca (V) och Björn von Sydow (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub481 yrkande 5 och avslår motionerna 2010/11:Ub213 och 2010/11:Ub233.

Ställningstagande

I såväl nationell som internationell forskning har ett positivt samband mellan förskola av god kvalitet och senare skolprestationer fastslagits. Särskilt gynnsamma har verksamheterna varit för barn från svåra uppväxtmiljöer, barn med en annan etnisk bakgrund och fattiga barn. Barn blir bättre förberedda för skolan, har bättre språkkunskaper och visar större social kompetens jämfört med barn som inte har haft denna typ av barnomsorg. Folkhälsoinstitutet menar att sambandet är tillräckligt starkt för att man ska kunna konstatera att tidig förskola av hög kvalitet har en positiv inverkan på skolprestationerna. Förskolan har också en förebyggande betydelse för barn från resurssvaga hem, dels genom att barnfattigdom motverkas, dels genom att livschanserna förbättras för dessa barn. Förskolan kan därmed bidra till att minska framtida klyftor.

Det är viktigt att förskolan håller hög kvalitet. Men i länder där förskoleverksamheten drivs med mindre personalresurser syns enligt Folkhälsoinstitutet rent av negativa effekter av att barnen börjar tidigt i förskolan. Reformen som vårdnadsbidrag och barnomsorgspeng är därför problematiska på flera sätt. Dels minskar de möjligheten för kommunerna att erbjuda god tillgänglighet i förskolan, då resurserna till förskolan blir mindre, dels överför regeringens beslut medel från en kvalitetssäkrad förskola till olika former av omsorgslösningar som inte har samma krav på utbildad personal och på att följa en läroplan m.m.

Riksdagens beslut om att införa vårdnadsbidrag och barnomsorgspeng måste ses i en helhet, även om reformerna skiljer sig åt. Erfarenheter från andra länder, inte minst Norge, visar att det finns tydliga skillnader mellan olika grupper när det gäller att använda vårdnadsbidraget. Vårdnadsbidraget är relativt nytt och det har ännu inte gjorts några rikstäckande sammanställningar i Sverige över de ca 100 kommuner som infört bidraget. I Stockholmsområdet har dock olika medier gjort uppföljningar, och de pekar tydligt i den riktning man kunnat befara: Familjer i utsatta områden och med fattigare bakgrund är överrepresenterade när det gäller att ta sina barn ur förskolan. Ibland har man helt enkelt inte råd att avstå. Vårdnadsbidraget och barnomsorgspengen kan därmed bidra till att försvåra integrationen och senarelägga en regelbunden kontakt med det svenska språket för barn med ett annat modersmål.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

4. Språkutveckling i förskolan, punkt 4 (S)

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Björn von Sydow (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub394 och avslår motionerna 2010/11:So543 yrkande 20, 2010/11:Ub211 och 2010/11:Ub432.

Ställningstagande

Ett välfungerade språk är grunden till att fullt ut kunna tillvarata och utveckla sina demokratiska rättigheter.

Mycket av språkutvecklingen grundläggs i unga år och därför spelar förskolan en viktig roll för barns språkutveckling. För att varje barn ska kunna tillägna sig ett rikt språk är det viktigt att de tidigt får ta del av böcker. Vuxnas högläsning för små barn är av stor betydelse.

Det behövs ett strukturerat arbetssätt i förskolorna för att stödja barnens språkutveckling som en del i den fria leken. Särskilt engagemang behöver ges till barn som har svenska som andraspråk. Det är viktigt med återkommande och regelbundna tillfällen till sagostunder med barn i grupp och för enskilda barn. Bibliotek med mer resurser till uppsökande verksamhet skulle kunna vara en resurs att använda för att locka barnen till språkutveckling via böcker. Men det är också angeläget med satsningar på läsfrämjande i den form som vi känner som Läs-för-mig-pappa-projektet.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

5. Språkutveckling i förskolan, punkt 4 (MP, V)

av Rossana Dinamarca (V) och Peter Rådberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:So543 yrkande 20 och avslår motionerna 2010/11:Ub211, 2010/11:Ub394 och 2010/11:Ub432.

Ställningstagande

Av alla barn i förskolan har 17 % ett annat modersmål än svenska. Det är förskolans uppgift att bidra till att dessa barn får möjlighet att utvecklas både i det svenska språket och i sitt modersmål. Det är i förskoleåldern som språkutvecklingen är som mest intensiv. Det är dessutom så att barn som har goda kunskaper i sitt modersmål har bättre förutsättningar att lära sig ytterligare ett språk. På så vis gynnas även kunskapsutvecklingen i det svenska språket av en satsning på modersmål.

Nästan alla kommuner har barn med ett annat modersmål än svenska i förskolan. Trots detta ges stöd i modersmålet endast i ett åttiotal av Sveriges 290 kommuner. År 2008 fick endast 18 % av barnen som har ett annat modersmål än svenska modersmålsstöd. Under 1980-talet fick däremot omkring 60 % av de aktuella barnen modersmålsstöd. I förskoleklassen och grundskolan får över hälften av alla berättigade barn modersmålsundervisning i dag. Många kommuner hade 2002 avvecklat modersmålsstödet helt. Modersmålsstödet är i dag reglerat i läroplanen där det står att "förskolan ska sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål". Men denna skrivning räcker uppenbarligen inte till för att garantera att barnen får den hjälp som de borde få. Skolverket har därför vid flera tillfällen rekommenderat regeringen att förtydliga kravet på kommunerna att anordna modersmålsstöd i förskolan för barn med annat modersmål än svenska. Vi anser därför att rätten till modersmålsstödet måste regleras i lag.

6. Barnomsorg på obekväm arbetstid, punkt 6 (S)

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Björn von Sydow (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2010/11:Ub218, 2010/11:Ub219, 2010/11:Ub256, 2010/11:Ub260, 2010/11:Ub333, 2010/11:Ub366, 2010/11:Ub368, 2010/11:Ub392, 2010/11:Ub405, 2010/11:Ub406, 2010/11:Ub411, 2010/11:Ub458 och 2010/11:Ub467 yrkande 1 och avslår motionerna 2010/11:So543 yrkande 25 och 2010/11:Ub489.

Ställningstagande

Arbeten inom sjukvård, äldreomsorg, handel, restaurang, transport och andra yrkesområden utförs ofta på kvällar, nätter och helger. Det innebär att de som arbetar inom dessa yrken också har behov av bra barnomsorg under dessa obekväma arbetstider.

Ett modernt arbetsliv som man ska kunna förena med ett modernt familjeliv kräver att vi får en mer flexibel barnomsorg som har öppet för föräldrar som arbetar kvällar, nätter och helger. Dessutom är det viktigt för jämställdheten att båda föräldrarna kan arbeta heltid.

Det finns i vissa kommuner möjlighet att få viss kommunal barnomsorg på obekväm arbetstid. Det är långt ifrån att det täcker det behov som finns. Speciellt svårt kan det förstås vara för dem som är ensamstående föräldrar.

I ett samhälle som vårt, som grundar sig på trygghet och välfärd, är det viktigt att barnomsorgen gäller alla, även om man inte följer mallen och arbetar vanlig dagtid. Det måste i första hand vara behovet av barnomsorg som styr, inte klockslagen. Förskolan måste vara så flexibel att den tillgodoser föräldrarnas behov; därmed tillgodoser man även barnens behov.

Det är angeläget att kommunerna har möjlighet att erbjuda barnomsorg på kvällar, nätter och helger. Och det måste vara en del av arbetslinjen att kunna erbjuda barnomsorg under obekväm arbetstid.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

7. Barnomsorg på obekväm arbetstid, punkt 6 (MP, V)

av Rossana Dinamarca (V) och Peter Rådberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2010/11:So543 yrkande 25 och 2010/11:Ub489 samt avslår motionerna 2010/11:Ub218, 2010/11:Ub219, 2010/11:Ub256, 2010/11:Ub260, 2010/11:Ub333, 2010/11:Ub366, 2010/11:Ub368, 2010/11:Ub392, 2010/11:Ub405, 2010/11:Ub406, 2010/11:Ub411, 2010/11:Ub458 och 2010/11:Ub467 yrkande 1.

Ställningstagande

I dag erbjuder bara cirka hälften av alla kommuner barnomsorg på obekväm arbetstid. Kommunerna är inte skyldiga att erbjuda nattomsorg eller omsorg på helger. Detta ställer självklart till problem för alla de föräldrar som arbetar kvällar, nätter och helger, vilket är vanligt inom t.ex. vården och industrin. Ett extra stort problem blir det för ensamstående föräldrar.

Arbetslösheten bland ensamstående föräldrar är högre än bland övriga. Att inte kunna få barnomsorg som motsvarar ens arbetstider får inte vara ett hinder för en ensamstående förälder att ta ett jobb. Miljöpartiet anser att kommunen ska vara skyldig att ordna barnomsorg på obekvämt arbetstid. Därför ska kommunerna även vara skyldiga att erbjuda nattomsorg och omsorg på helgerna.

Det är viktigt att även barn till föräldrar som har obekväma arbetstider eller tillfälliga arbeten på kvällstid ska få samma goda kvalitet i barnomsorgen som barn till andra föräldrar. Barnomsorg som ombesörjes privat eller genom släktingar, vänner eller på annat sätt kan sakna kontinuitet och kvalitet. Det finns många yrkesgrupper som diskrimineras direkt eller indirekt genom att kommuner inte erbjuder dessa föräldrar barnomsorg på samma villkor som föräldrar med ordinarie arbetstider. Några exempel på yrkesgrupper som har obekväma arbetstider är kulturarbetare, poliser, brandmän, personal inom vården, äldreomsorgen, handel, försäljning och service. Det är egentligen väldigt få yrken som slutar innan förskolan stänger varje dag i veckan. Det förutsätter ofta att en förälder arbetar mindre än heltid och att man är två som kan turas om att hämta och lämna. Arbetsökande och deltidanställda som vill utöka sina möjligheter att få ett arbete genom att utbilda sig på kvällar eller helger får likaledes problem på grund av bristen på barnomsorg. Därför är det av stor betydelse att riksdagen uttalar som sin mening till regeringen att rätten till barnomsorg även ska gälla på obekvämt arbetstid.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

8. Översyn av arbetsmiljölagen, punkt 8 (MP)

av Peter Rådberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:So543 yrkande 19.

Ställningstagande

Sedan 1990 gäller arbetsmiljölagen för alla elever fr.o.m. första skolåret. Arbetsmiljön i många skolor är dock fortfarande oacceptabel. Brister i såväl den fysiska som den psykiska miljön försvårar för skolan att bedriva en god verksamhet och vittnar om en bristande respekt för de elever och den personal som arbetar där. Arbetsmiljölagen är skriven ur ett fackligt perspektiv och är därför inte anpassad till skolans miljö med demokratiska sammanslutningar, som t.ex. elevråd. En översyn av arbetsmiljölagen är nödvändig så att den även omfattar ett elevperspektiv. I och med att arbets-

miljölagen gäller i landets skolor har Arbetsmiljöverket möjlighet till inspektioner på skolorna för att undersöka såväl den psykiska som den fysiska arbetsmiljön. I förskolor och på fritidshem gäller arbetsmiljölagen konstant nog bara personalen. Där omfattar lagen alltså inte barnen, trots att de vistas där långa tider. Barn i de yngre åldrarna har samma rätt till en hälsosam, säker och trygg vardagsmiljö som skolbarnen har. Vi menar därför att arbetsmiljölagen förutom att omfatta personalen även ska omfatta barnen i förskolor, på fritidshem och i förskoleklasserna, precis som den i dag omfattar barnen i skolan samt att det behövs en översyn så att den även omfattar ett elevperspektiv.

9. Fortbildning för lärare, punkt 9 (S)

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Björn von Sydow (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub481 yrkande 4 och avslår motionerna 2010/11:Ub220, 2010/11:Ub346 yrkandena 1–3 och 2010/11:Ub450.

Ställningstagande

För att bibehålla och öka kvaliteten måste förskolan ständigt utvecklas. Det gäller främst det pedagogiska arbetet. I enlighet med läroplanens mål ska förskolan skapa en grund för skolans undervisning. Samarbetet mellan förskola och skola behöver utvecklas. Ett starkt pedagogiskt ledarskap är lika viktigt i förskolan som i skolan. Därför menar vi att även förskolecheferna bör omfattas av den obligatoriska rektorsutbildning som införts på skolans område.

En avgörande kvalitets- och utvecklingsfråga för förskolan i framtiden är personalrekryteringen. För oss är det självklart att såväl förskollärare som barnskötare ska omfattas av en långsiktig satsning på kompetensutveckling av förskolans personal. Det är rimligt att se över om de statliga insatserna för fortbildning, ämnesfördjupning, validering och utbildning för behörighet är väl utformade för både förskolelärare och barnskötare. Mot bakgrund av att de statliga målen inte ser ut att uppnås vare sig för lärarbehörighet eller för fortbildning inom skolans och förskolans yrken kan det finnas anledning att se över villkoren för verksamheterna, liksom om förskolans olika yrkeskategorier tas på stort allvar vid utformningen av olika insatser. Vid antagning till lärarutbildningen ska erfarenhet från arbetslivet kunna vara meriterande.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

Särskilt yttrande

Utökad rätt till förskola, punkt 5 (S, MP, V)

Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Rossana Dinamarca (V), Björn von Sydow (S) och Peter Rådberg (MP) anför:

Ur ett barnperspektiv är det svenska förskolesystemet på ett plan feltänt, exempelvis när ett barn får ett syskon, eller då föräldern blir arbetslös, och barnet inte längre får vara i förskolan i samma utsträckning som tidigare. Enligt den nya skollagen har alla barn till arbetslösa eller föräldralediga rätt till minst tre timmar förskola per dag eller minst 15 timmar i veckan. Kommunerna har sedan möjlighet att utöka rätten till fler timmar.

Vi anser inte att barn i förskolan ska behöva skiljas från sina kamrater och förskolelärare för att föräldrarna blir arbetslösa eller för att man får ett syskon. I ett längre perspektiv skulle vi därför vilja utöka tiden så att barn till arbetslösa och föräldralediga har rätt till 30 timmar i veckan – i stället för 15 timmar som i dag. Vi skulle också i framtiden vilja stärka rätten till syskonförtur.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:So543 av Maria Wetterstrand m.fl. (MP):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetsmiljölagen.
20. Riksdagen begär att regeringen återkommer med ett lagförslag som stärker barns rätt till modersmålsundervisning i förskolan.
25. Riksdagen begär att regeringen lägger fram ett förslag till ändring av lagen så att rätt till barnomsorg på obekväm arbetstid införs.

2010/11:Ub211 av Johan Linander (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att börja med engelska redan i förskolan.

2010/11:Ub212 av Ann-Christin Ahlberg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om personaltätheten i förskolan.

2010/11:Ub213 av Ann-Christin Ahlberg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inte tillåta diskriminering av funktionshindrade barn och barn med särskilda behov i förskolan.

2010/11:Ub218 av Ann-Christin Ahlberg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorg på kvällar, nätter och helger.

2010/11:Ub219 av Christina Oskarsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anordna barnomsorg under sena kvällar, nätter och helger.

2010/11:Ub220 av Ann-Kristine Johansson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att arbetsgivare tar till vara olika yrkesgrupper inom förskolan och deras kompetens samt ger möjligheter till kontinuerlig fortbildning.

2010/11:Ub233 av Ann-Christin Ahlberg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förskolan.

2010/11:Ub234 av Ann-Christin Ahlberg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om medicinering av barn i förskolan och på fritidshem.

2010/11:Ub253 av Emma Henriksson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en barnomsorgsgaranti som ska gälla inom tre månader med en sanktionsmöjlighet om garantin inte uppfylls.

2010/11:Ub256 av Carina Hägg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att erbjuda barnomsorg på kvällar och nätter.

2010/11:Ub260 av Carina Hägg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ensamstående låginkomsttagare.

2010/11:Ub285 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om hur arbetsmiljön ska förbättras för barn och elever i förskolor och fritidshem.

2010/11:Ub286 av Cecilia Magnusson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att låta även personer som bytt vistelseland lämna utdrag ur belastningsregister från det tidigare landet vid anställning inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg.

2010/11:Ub333 av Marie Nordén och Maria Stenberg (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorg på icke vardagar och dagtid.

2010/11:Ub346 av Åsa Lindestam m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge föräldrar möjlighet till stödsamtal för att de ska orka vara föräldrar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utbilda lekpedagoger.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta barn dela sina upplevelser på sin utvecklingsnivå med en utomstående vuxen, helst en lekpedagog.

2010/11:Ub358 av Krister Örnfjäder (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna för ökad rätt till barnomsorg och fritidsverksamhet.

2010/11:Ub366 av Börje Vestlund m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka tillgången på barnomsorg under kvällar, helger och nätter.

2010/11:Ub368 av Carina Adolfsson Elgestam m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kommuner bör vara skyldiga att erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid för dem som behöver detta.

2010/11:Ub392 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorg på obekvämt arbetstid.

2010/11:Ub393 av Matilda Ernkrans och Lennart Axelsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad kvalitet i förskolan.

2010/11:Ub394 av Matilda Ernkrans och Louise Malmström (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av läsfrämjande insatser i förskolan av biblioteken och i läsfrämjande projekt.

2010/11:Ub405 av Anna Wallén m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorg på obekvämt arbetstid.

2010/11:Ub406 av Hillevi Larsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av barnomsorg på obekvämt arbetstid.

2010/11:Ub411 av Åsa Lindestam m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barn- och fritidsomsorg för alla på obekvämt arbetstid.

2010/11:Ub432 av Lars-Arne Staxäng och Hans Rothenberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa undervisning i engelska i förskolan.

2010/11:Ub450 av Lotta Olsson och Elisabeth Svantesson (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kvalitetssäkra förskolläraernas kompetens vad avser pedagogik till barn med adhd-liknande beteende samt dyslexi.

2010/11:Ub458 av Elin Lundgren m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla kommuner bör vara skyldiga att erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid för dem som behöver detta.

2010/11:Ub467 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommunernas skyldighet att erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid när behov av sådan föreligger.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla barn ska ha rätt till heltid i förskolan, oavsett föräldrarnas sysselsättning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över barnomsorgsgarantin och avskaffa vårdnadsbidraget.

2010/11:Ub481 av Mikael Damberg m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvalitetsprogram för förskolan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om alla förskolors skyldighet att följa förskolans läroplan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att värna den svenska förskolan som en start på och en del i ett livslångt lärande.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att utveckla det pedagogiska ledarskapet och personalens kompetens.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorgspengens och vårdnadsbidragets negativa effekter på kvaliteten i förskolan.

2010/11:Ub489 av Jabar Amin m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa rätt till barnomsorg på obekvämt arbetstid.